

УДК 347.65/.68

DOI 10.37749/2308-9636-2021-2(218)-4

О. І. Нелін,доктор юридичних наук, професор,
академік Академії нотаріату України

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВИЛ ВЧИНЕННЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

У статті досліджуються проблеми законодавчого регулювання правил вчинення нотаріальних дій в Україні, при цьому аналізується як законодавча база, так і існуюча судова практика. Акцентовано увагу на потребі проведення подальших наукових пошуків у сфері законодавчого регулювання правил вчинення нотаріальних дій у контексті реалізації Концепції великої нотаріальної реформи, яка передбачає впровадження електронної форми нотаріату (Е-нотаріату). Наголошується, що зміни до законодавства про нотаріат вносяться не комплексно й узгоджено, а непослідовно і відірвано від чинної нормативної бази. Відзначено, що впровадження Е-нотаріату є складною проблемою, в якій задіяні численні фактори правового, економічного, організаційного та технічного характеру. Розроблено пропозиції щодо оптимізації та вдосконалення законодавчого регулювання правил вчинення нотаріальних дій.

Ключові слова: нотаріат, нотаріальна дія, нотаріальний акт, правила вчинення нотаріальних дій, пробіли в законодавстві, Е-нотаріат.

Постановка проблеми. Постійні законодавчі ініціативи щодо ухвалення нових законопроектів, зокрема стосовно нової редакції Закону України «Про нотаріат і нотаріальну діяльність», нотаріально-процесуального кодексу тощо, не слід оцінювати як поодинокі явища, що існують самі собою і не вкладаються у загальний тренд переосмислення значення нотаріату в сучасних процесах. Як відомо, практика без теорії не існує. І хоча перманентна полеміка науковців щодо природи нотаріату, його галузевої незалежності, сутності цього інституту не дає сьогодні однозначних відповідей на всі проблемні питання нотаріату, втім вона створює те підґрунтя, на якому тепер з'являються паростки нового майбутнього цієї інституції. Хотілося б аби зміни, які відбуваються в нотаріаті і нотаріальній діяльності зараз і відбуватимуться в майбутньому, мали враховані та прогнозовані наслідки.

Актуальність теми дослідження. Законодавче регулювання правил вчинен-

ня нотаріальних дій є логічною ланкою дослідження питань нотаріату та невід'ємним елементом удосконалення нотаріального законодавства, що дозволить дати наукову оцінку і сучасного правового регулювання нотаріальної діяльності, і правильно визначити напрями його реформування. На жаль, чинна редакція Закону України «Про нотаріат» не враховує сучасних тенденцій теорії нотаріального процесу, а також не відповідає реальним правовідносинам, що мають місце в нотаріальній практиці, тому мають бути запропоновані комплексні зміни до Закону України «Про нотаріат», у яких акцент має бути зроблений на удосконаленні процесуальної частини цього Закону. Аналогічні зауваження нині мають місце щодо неузгодженості Закону України «Про нотаріат» та нового Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України від 22.02.2012 р., оскільки останній мав би деталізувати положення закону, а не навпаки істотно від нього відрізнятись. Тому природною

є увага до цього явища з боку науковців, насамперед представників нотаріальної спільноти та юридичних наук.

Сутність розробленості проблеми. Деякі аспекти правил вчинення нотаріальних дій досліджували відомі українські учені В. Баранкова, Є. Білозерська, І. Бондар, В. Комаров, Я. Панталієнко, С. Фурса та інші. Незважаючи на таку велику кількість досліджень, питання законодавчого регулювання правил вчинення нотаріальних дій висвітлені в юридичній літературі досить лапідарно. У більшості наукових досліджень лише зазначається, що ця проблема є невирішеною. Натомість дане питання вимагає більш ґрунтовного дослідження, особливо у контексті реалізації нової електронної нотаріальної реформи.

Метою статті є розв'язання теоретичних і пов'язаних із ними практичних проблем вчинення нотаріальних дій на основі комплексного аналізу чинного законодавства України про нотаріат і формування науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій.

Виклад основних положень. Сучасний етап проведення в Україні правової реформи визначив необхідність переосмислення ролі, значення та місця нотаріату у правовій системі країни як ефективного засобу досудового захисту прав фізичних та юридичних осіб та місця в ній інституту приватної нотаріальної діяльності. З метою сприяння становленню цілісного підходу до визначення функцій нотаріату та побудови чіткої структури нотаріальних органів для надання фізичним і юридичним особам послуг правового та нотаріально характеру відповідно до міжнародних стандартів, а також поступового й системного реформування вітчизняного нотаріату як інституту позасудового захисту цивільних прав фізичних та юридичних осіб, Міністерством юстиції України було розроблено Концепцію, яка передбачає впровадження електронної форми нотаріату.

Мотивація подальшого реформування галузі була зумовлена необхідністю розв'язання ряду теоретичних і пов'язаних з ними практичних проблем, оскільки

нотаріальна система, зокрема, поступово впливається у сучасну схему комп'ютеризованого суспільства, даючи шлях новому поколінню систематизованих процесів, які щоразу далі відходять від паперу як базового елементу нотаріальної діяльності дотепер. Інтернет та електронні засоби дозволяють нам набагато ефективніше здійснювати взаємний обмін інформацією, укладати договори та інші правочини. Однак відсутність належного законодавчого регулювання сприяє порушенню прав та інтересів як фізичних, так і юридичних осіб. Це накладає на нотаріусів значну моральну і матеріально відповідальність, оскільки вартість помилки у таких правочинах може вимірюватися істотними позовами до нотаріусів.

На цьому ґрунті дивно те, що Концепція Е-нотаріату, яка реалізує правничу парадигму інститутів нотаріальних дій в Україні, застосування електронних технологій в нотаріальній діяльності, збільшення кількості і підвищення якості нотаріальних послуг не приділяє уваги ні загальним правилам вчинення нотаріальних проваджень, характерних для вчинення всіх нотаріальних дій, ні особливим правилам, характерних для вчинення окремих нотаріальних дій. На нашу думку, нехтування цінностями нотаріальної доктрини має негативні наслідки для національної правової системи. Це пов'язано з поспішним прийняттям Верховною Радою України масиву законів, більшість із яких не може бути реалізованою, тому їх критично оцінюють правники. Непослідовність і недоліки розвитку законодавства України пов'язані з тим, що не вчення, погляди, наукові позиції зумовлюють формування нотаріальної доктрини, а, навпаки, «поточне» законодавство примушує створювати так звані доктрини його застосування. Нагальною є необхідність скоординованої діяльності всіх учасників процесу реформування органів нотаріату. Це забезпечить цілісний підхід до визначення функцій нотаріату і до надання населенню нотаріальних послуг на засадах міжнародних стандартів [1, с. 136].

Відтак, сьогодні перед науковцями та практиками стоїть завдання формування нотаріальної процедури та складової — загальних правил вчинення нотаріальних проваджень, які мають застосовуватися у певній логічній єдності і послідовності, щоб можна було ними користуватися як спеціальним порядком вчинення нотаріальних дій.

Відсутність чіткої врівноваженої концепції державно-правового будівництва створює додаткові труднощі у здійсненні нотаріальної діяльності вітчизняними нотаріусами. З огляду на це, концептуальною основою розвитку сучасного українського нотаріату має бути створення правових, економічних, організаційних і технічних механізмів, які б забезпечували впровадження електронної форми нотаріату [2, с. 17].

Отже, основними проблемами законодавчого регулювання правил вчинення нотаріальних дій, на наш погляд, є:

— занадто багато нормативних актів, які регулюють діяльність нотаріальних органів, насамперед відомчих;

— суперечливість окремих положень нормативних і підзаконних актів, незгодженість їх із окремими положеннями Конституції України, законами України та світовими стандартами, які встановлюються міжнародними нормативними актами у сфері нотаріату;

— чинне законодавство про нотаріат містить норми матеріального та процесуального права, відтак доцільно норми, які регламентують організацію нотаріату врегулювати в Законі України «Про нотаріат», а норми процесуального права — питання вчинення нотаріальних проваджень — нотаріально-процесуальним кодексом [3, с. 66].

Слід зазначити, що й у науковій юридичній літературі у цій сфері залишається багато прогалин. Однією з причин є недостатня дослідженість певних як теоретичних, так і практичних питань щодо нотаріальної дії. Перш за все відмітимо, що сучасна законодавча термінологія змістом нотаріальної діяльності визначає нотаріальну дію. Поняття «нотаріальна дія» має застосування у статтях 1,

7, 8, 9, 34 Закону України «Про нотаріат». Звідси, поняття «нотаріальна дія» не обґрунтовано спрощує нотаріальну діяльність, не дозволяє говорити про стадії нотаріального процесу, окремі елементи діяльності нотаріусів тощо. У зв'язку з цим виникає необхідність введення широкого за значенням та обсягом поняття «нотаріальне провадження», складовими якого й будуть окремі процесуальні дії. У той же час правила вчинення нотаріальних проваджень у сукупності складатимуть нотаріальну процедуру. Позаяк, нотаріальні дії здійснюються в рамках відповідної процедури вчинення нотаріальних проваджень, яка базується на встановленні фактичних обставин справи, обранні відповідної правової норми і прийнятті рішення, що оформляється нотаріальним актом.

На думку автора, під нотаріальною дією слід розуміти сукупність дій, вчинених у рамках нотаріальної процедури вчинення нотаріальних дій, яка передбачена і регулюється законом, необхідних і достатніх для підготовки, посвідчення і видачі нотаріального акта.

Зазначимо, що у Законі України «Про нотаріат» відсутня норма, яка б визначала право осіб на звернення до нотаріуса та інших уповноважених, на вчинення нотаріальних дій посадових осіб за посвідченням безспірного права та фактів і вчинення інших нотаріальних дій з метою надання їм юридичної вірогідності. Вчинення нотаріальних дій має здійснюватися у певному порядку (процедура), який регламентований Законом України «Про нотаріат», Порядком вчинення нотаріальних дій нотаріусами України тощо. Основні вимоги щодо порядку здійснення нотаріального процесу передбачені Загальними правилами вчинення нотаріальних дій (гл. 4 Закону), Основними правилами посвідчення правочинів (гл. 5 Закону) та Правилами вчинення окремих нотаріальних дій (спеціальними правилами).

Залежно від обставин кожне конкретне звернення фізичної або юридичної особи має відповідати певним загальним вимогам законодавства, інакше в межах

нотаріального провадження юридична допомога не може бути надана або втратити свої основні властивості. Наслідком вчинення будь-якої нотаріальної дії є винесений нотаріусом акт, який є завершальною складовою цієї нотаріальної дії.

Слід зазначити, що в українських реаліях поняття «нотаріальний акт» з'явилося відносно недавно. Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» від 01.10.2008 р. було викладено в новій редакції ст. 50 Закону («Оскарження нотаріальних дій або відмови у їх вчиненні»), згідно з якою нотаріальна дія або відмова у її вчиненні, нотаріальний акт оскаржуються до суду. При цьому, тлумачення термінів «нотаріальний акт» і «нотаріальна дія» Закон не надав, що породило проблему визначення сутності цих термінів та їх співвідношення з іншими суміжними поняттями.

У зв'язку з цим нотаріальний акт розуміють і як письмовий доказ, що створений задалегідь у спокійній атмосфері за сприяння сторін [4, с. 116], і як рішення нотаріуса з конкретної нотаріальної справи [5], і як письмовий документ, що складений нотаріусом та фіксує повне волевиявлення [6], і як документ або посвідчення його, що вказує на те, що нотаріальну дію було вчинено [7, с. 89].

Завдяки науковим дослідженням вітчизняної ученої С. Фурси звичними нині у нотаріальній практиці стали поняття «нотаріальне провадження», «нотаріальний процес» та інші. З точки зору складових нотаріального процесу нотаріальне провадження — це сукупність окремих процесуальних дій, які вчинюються нотаріусом або іншою уповноваженою на вчинення нотаріальних дій особою у визначеній законом послідовності на кожній стадії (етапі) нотаріального процесу [8, с. 26]. Під поняттям «нотаріальна процедура» слід розуміти найбільш широкий зміст, який означатиме загальний порядок та одночасно правила вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, що закріплені законодавством України. Під поняттям «законодавство» ма-

ється на увазі комплекс нормативних актів, зокрема норми ЦК, СК, де мають місце положення, які стосуються нотаріату, Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України тощо, а не тільки Закону України «Про нотаріат». При цьому поняття «правила вчинення нотаріальних дій» слід сприймати в контексті нотаріального акта та правила фіксації всіх дій, які пов'язані із вчиненням нотаріального провадження [9, с. 155, 169].

Відзначимо, що сучасна регламентація нотаріальних дій не передбачає розробку проекту нотаріального акта та узгодження його змісту з особою, яка звернулася до нотаріуса за вчиненням нотаріальної дії. Але вислухати її треба, запропонувати оптимальний для неї варіант правочину, роз'яснити, які наслідки викличе та чи інша умова договору нотаріус просто зобов'язаний (ст. 5 Закону). Тому загальні його обов'язки, які стосуються порядку вчинення нотаріальних дій і сформовані у ст. 5 Закону, мають бути викладені у загальних правилах вчинення нотаріальних проваджень.

Якщо до цього додати новітні тенденції нотаріальної діяльності щодо вироблення компромісних умов договору (медіація), коли між сторонами постійно виникають конфлікти або неузгодженості [10], то ставлення до нотаріальної діяльності буде іншим. Ці положення мають входити до процедури і, зокрема, порядку вчинення нотаріальних дій. Саме тоді, коли нотаріуси будуть спроможні не тільки констатувати виникнення суперечок між особами, а й знаходити варіанти умов договору, які вирішуватимуть конфлікти та усуватимуть суперечки, саме тоді нотаріальну діяльність, на думку автора, можна буде розцінювати як превентивне правосуддя, оскільки до останнього часу фахівці вважають, що превентивна функція нотаріату полягає у недопущенні посвідчення незаконних договорів [11].

Зауважимо, що важливою гарантією діяльності нотаріуса є закріплення в законі його прав (ст. 4 Закону України «Про нотаріат») [12]. Перелік цих прав є

досить об'ємним, але невичерпним — чинним законодавством нотаріусу може бути надано інші права. Так, нотаріусу надано право витребувати від фізичних і юридичних осіб відомості й документи, необхідні для вчинення нотаріальної дії, якщо одержання їх самими заінтересованими особами утруднено. Нотаріус сам встановлює термін, протягом якого на його адресу мають бути надіслані необхідні відомості чи документи, але цей термін не повинен перевищувати одного місяця. Однак дане положення не кореспондує з обов'язком інших органів і посадових осіб, громадян щодо надання нотаріусу відомостей чи документів, з огляду на конкретні обставини вчинюваної нотаріальної дії. Зазначене дає підстави розглядати положення закону декларативними, які спричиняють до необрґунтованих затрат часу і сил учасників нотаріальних дій щодо самостійного збору необхідних документів. Тому, безперечно, цікавим видається питання про можливість закріпити в окремій статті закону цей обов'язок, встановити термін його вчинення не пізніше десяти днів з моменту одержання запиту, а також юридичну відповідальність винуватих осіб у випадку ненадання відповідних відомостей й документів.

Найскладнішим але обов'язковим для нотаріусів можна вважати питання щодо визначення обсягу дієздатності фізичних осіб та правоздатності юридичних осіб, які беруть участь в угодах, оскільки до його вирішення існує декілька підходів (ст. 44 Закону). Так, медичний підхід передбачає можливість встановити безпосередній стан особи на момент вчинення нотаріального провадження. Юридичний підхід передбачає встановлення нотаріусом юридичних фактів щодо обмеження дієздатності (ст. 36 ЦК) чи визнання особи недієздатною (ст. 39 ЦК), а також віку дитини, що встановлює межі її дієздатності. Однак у чинному законодавстві не лише відсутній механізм встановлення нотаріусами дієздатності, а навіть не передбачені правові підстави виконання ряду необхідних для цього дій.

Так, ч. 2 ст. 44 Закону не передбачає ні підстав надання довідки про те, що особа не страдає на психічний розлад, ні відповідного обов'язку заявника, ні права нотаріуса її витребувати, оскільки ці дані є лікарською таємницею. Водночас, згідно з ч. 4 ст. 286 ЦК фізична особа може бути зобов'язана до проходження медичного огляду, але у випадках, встановлених законодавством. Однак ні ст. 44 Закону, ні інші норми законодавства не встановлюють однозначного обов'язку щодо проходження медичного обстеження за вимогою нотаріуса.

Можна на законодавчому рівні встановити загальне правило, що при відчуженні майна фізичні особи мають надавати довідку про психічний стан, але це положення істотно ускладнюватиме вчинення нотаріальних дій, перекладатиме відповідальність за стан осіб при посвідченні нотаріальних дій на медичних працівників тощо.

Тому автор цілком приєднується до концепції, що мають існувати електронні реєстри, в яких будуть наведені відомості про осіб, які обмежені у дієздатності або визнані судом недієздатними. Тобто у цьому реєстрі надаватиметься об'єктивна інформація про фізичну особу. А всі зацікавлені особи, які вважають особу психічно хворою, мають звернутися до суду за визнанням такої особи недієздатною або обмежено дієздатною.

Автор відзначає, що у світлі застосування електронних технологій в нотаріальній діяльності та збільшення кількості і підвищення якості нотаріальних послуг, зацікавлена у вчиненні нотаріальної дії особа може звернутися до нотаріуса в електронній формі. Таке звернення має бути підписане кваліфікованим електронним підписом.

Ще одним недоліком у чинному законодавстві є відсутність фіксації нотаріального процесу технічними засобами, вчинення нотаріальної дії шляхом протолювання і ведення аудіо і відеозапису. На сьогодні усі дії нотаріусів й учасників нотаріального процесу при здійсненні конкретної нотаріальної дії фіксуються: по-перше, в тексті самого право-

чину (договору) або іншого документа; по-друге, в реєстрі нотаріальних дій (паперові та електронні); по-третє, в інших документах, що залишаються у справах нотаріуса.

На думку Є. Білозерської, яку ми поділяємо, необхідність фіксації нотаріального процесу, зокрема й технічними засобами слугує найбільш ефективним доказом того, що нотаріальна дія була вчинена з урахуванням усіх вимог діючого законодавства щодо процедури нотаріального провадження та доведення безспірності такої нотаріальної дії [13].

Ведення протоколів нотаріальних дій, аудіо і відеозапису обумовлено необхідністю фіксації тих обставин, які неможливо відобразити у тексті самого нотаріального акта. При цьому варто зауважити, що у разі оскарження вчиненої нотаріальної дії в суді дані засоби можуть бути доказами у справі.

Безперечно, питання фіксації нотаріального процесу технічними засобами, порядку складання протоколів нотаріальних дій і ведення аудіо та відеозапису, визначення у яких випадках і хто має вести протокол нотаріальної дії за допомогою аудіо та відеозапису, процесуальні правила ведення, форма і зміст мають бути закріплені в Законі України «Про нотаріат» та деталізовано у Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України та Правилах нотаріального діловодства. Якщо ж Законом не буде передбачена обов'язкова фіксація нотаріального процесу, то можливість її здійснення у кожному конкретному випадку має узгоджуватись сторонами нотаріального процесу. Про залучення технічних засобів фіксації діяльності нотаріусів говорить лише на науковому рівні, а законодавче закріплення такої фіксації відсутнє. Так, нотаріуси вносять відомості до електронних баз даних, але у Законі України «Про нотаріат» про такі реєстри немає жодного слова. Крім того, саме поняття технічні засоби не розкриті у чинному законодавстві про нотаріат.

Обов'язок фіксувати нотаріальний процес має бути покладений на помічни-

ка нотаріуса. Для цього, помічнику нотаріуса потрібно пройти необхідні курси з навчання технічної фіксації та отримати необхідний сертифікат. Також нотаріус на свій розсуд може запрошувати для участі в процесі фахівців підприємств, що здійснюють аудіо або відеозапис.

На думку автора, фіксація нотаріальних дій щодо рухомого і нерухомого майна, договори займа між громадянами, посвідчення заповітів за допомогою складання протоколів нотаріальних дій і ведення аудіо і відеозапису повинна бути обов'язковою, а в решті випадках факультативною, тобто за бажанням учасників нотаріальної дії.

Правила вчинення нотаріальних дій зобов'язують нотаріуса їх реєструвати в реєстрі. Без внесення запису про нотаріальну дію до відповідного реєстру, нотаріальна дія не може бути визнана вчиненою і відповідно не настають установлені законом наслідки.

У цьому зв'язку відзначимо, що всі нотаріальні дії, вчинені нотаріусом, окрім обов'язкової реєстрації в реєстрі нотаріальних дій, будуть також вноситися до Єдиного реєстру нотаріальних дій (ЄРНД), який потрібно створити. До нього потрібно включати дані про вчинені нотаріальні дії, в тому числі у формі електронних документів. Даний реєстр дозволить нотаріусу, іншій спеціально уповноваженій особі при вчиненні нотаріальних дій, оснований на раніше вчинених нотаріальних актах, засвідчитися у достовірності наданих документів і скоротити час вчинення нотаріальної дії.

Важливим аспектом удосконалення нотаріальної процедури може стати аналіз та узагальнення судової практики, що зумовлена вчиненням нотаріальних дій. Проблеми нотаріальної діяльності виявляються у справах, якщо причиною звернення до суду стала вчинена нотаріальна дія. Тоді не тільки нотаріус пояснює свою позицію, а й його дії на відповідність законодавству перевіряють суд та, як правило, адвокати. Результати таких перевірок, поряд з перевітками Мін'юсту також мають узагальнювати-

ся, і, на думку автора, оприлюднюватися. Така умовно спільна діяльність стиmulюватиме розвиток нотаріату.

Проведений науковий аналіз дозволяє дійти таких **висновків**, які, беззаперечно, не претендують на завершену наукову концепцію.

По-перше, доцільно удосконалити процесуальний порядок вчинення нотаріальних дій, яким мають керуватися нотаріуси і який регламентуватиме їхню діяльність від моменту звернення громадянина до передачі йому посвідченого чи засвідченого нотаріального акта.

По-друге, істотним недоліком формування нового законодавства України про нотаріат є положення, що перед запровадженням відповідних змін, як правило,

не робиться аналіз чинного законодавства та не досліджується вплив нового на існуючі нормативні акти. Отже, зміни вносяться не комплексно й узгоджено, а непослідовно і відірвано від чинної нормативної бази.

По-третє, чинна редакція Закону України «Про нотаріат» не враховує сучасних тенденцій теорії нотаріального процесу, а також не відповідає реальним правовідносинам, що мають місце в нотаріальній практиці, тому мають бути запропоновані комплексні зміни до Закону України «Про нотаріат». Відтак норми матеріального права доцільно врегулювати новою редакцією Закону України «Про нотаріат», а норми процесуального права — нотаріально-процесуальним кодексом.

Список використаної літератури

1. Нелін О. І. Нотаріальна доктрина в Україні: теоретичний синтез // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 1 (102). С. 130—138.
2. Нелін О. І. Теоретична модель і практичні виміри сучасного розуміння поняття нотаріальної діяльності в нотаріальній доктрині України // Юридична Україна. 2016. № 9—10 (165—166). С. 15—20.
3. Нелін О. І. Актуальні проблеми функціонування системи нотаріату в Україні: спроба концентричного рівного визначення // Юридична Україна. 2017. № 1 (169). С. 64—69.
4. Пиєпу Ж.-Ф. Профессиональное нотариальное право / Ж.-Ф. Пиєпу, Ж. Ягр. / пер. с фран. И. Г. Медведева. М., 2001. С. 116.
5. Калиниченко Т. Г. Нотариальный акт: понятие, содержание, классификация // Нотариальный вестник. 2009. № 5.
6. Грядов А. В. Правовая природа нотариального акта в российской и французской доктринах // Нотариальный вестник. 2008. № 10.
7. Радзівєвська Л. К., Пасічник С. Г. Нотаріат в Україні. Київ: Юрінком Інтер, 2000. 528 с.
8. Теорія нотаріального процесу: наук.-практ. посіб. / за заг. ред. С. Я. Фурси. Київ: Алерта; Центр учбової літератури, 2012. 920 с.
9. Фурса С. Я. Нотаріальний процес. Теоретичні основи. Київ: Істина. 2002. 320 с.
10. Вальц Р. Вегманн Б., Грефин фон Шлиффен К., Грживотц Г. и др. Медиация в нотариальной практике (альтернативные способы решения конфликтов) / пер. с немецкого Трушников С. С. М.: Волтере Клувер, 2005. 388 с.
11. Жуйков В. Нотариат как институт превентивного правосудия: общие цели, принципы и полномочия // Российская юстиция, 1998. № 6—7.
12. Закон України «Про нотаріат» 1993 р. (із змін. і допов.). URL: www.rada.gov.ua.
13. Білозерська Є. І. Фіксація нотаріального процесу технічними засобами як одна із умов його достовірності // Бюлетень Вищої ради юстиції. 2011. № 1 (5).

References

1. Nelin O. I. Notarialna doctrina v Ukayini: teoretychnyi syntez // Naukovyi visnyk Natsionalnoyi akademii vnutrishnikh sprav. 2017. № 1 (102). Pp. 130—138 (in Ukrainian).
2. Nelin O. I. Teoretychna model i praktychni vymiry suchasnoho rozuminnya ponyattya notarialnoi diyalnosti v notarialniy doctryns Ukrainy // Yurydychna Ukrayina. 2016. № 9—10 (165—166). Pp. 15—20 (in Ukrainian).

3. Nelin O. I. Aktualni problemy funktsionuvannya systemy notariatu v Ukraini: sprobа kontsentrychnogo ravnogo vyznachennya // Yurydychna Ukrayina. 2017. № 1 (169). Pp. 64—69 (in Ukrainian).
4. Piepu Zh.-F. Professionalnoye notarialnoye pravo / Zh.-F. Piepu, Zh. Yagr. Per. s fran. I. G. Medvedyev. M., 2001. P. 116 (in Russian).
5. Kalinichenko T. G. Notarialnyi akt: ponyatiye, sodержaniye, klassifikatsiya // Notarialnyi vestnik. 2009. № 5 (in Russian).
6. Gryadov A. V. Pravovaya priroda notarialnogo akta v rossiyskoy i fratsuzskoy doktrinah // Notarialnyi vestnik. 2008. № 10.
7. Radziyevska L. K. Notariat v Ukraini / L. K. Radziyevska, S. G. Pasichnyk. Kyiv: Yurinkom Inter, 2000. 528 p.
8. Teoriya notarialnoho protsesu: naukovopraktychni posibnyk / edited by S. Y. Fursa. Kyiv: Alerta; Tsentр uchbovoyi literatury. 2012. 920 p. (in Ukrainian).
9. Fursa S. Y. Notarialnyi protsess. Teoretychni osnovy. Kyiv: Istyna. 2002. 320 p. (in Ukrainian).
10. Valts R. Vegmann B., Grefin fon Shliffen K., Grzhivots G. i dr. Mediatsiya v notarialnoy praktike (alternativnye sposoby resheniya konfliktov) / Perevod s nemetskogo Trushnikov S. S. M.: Voltere Kluver, 2005. 388 p. (In Russian).
11. Zhuikov V. Notariat kak institut preventivnogo pravosudiya: obshchiye tseli, printsipy i polnomochiya // Rossiyskaya yustitsiya, 1998. № 6—7 (in Russian).
12. The Law of Ukraine «On Notariat» 1993 (as amended). URL: www.rada.gov.ua.
13. Bilozerska Ye. I. Fksatsiya notarialnogo protsesu tekhnichnymy zasobamy yak odna iz umov yogo dostovirnosti // Byuleten Byshchoyi rady yustytseyi. 2011. № 1(5) (in Ukrainian).

Nelin A. I. Проблемы законодательного регулирования правил совершения нотариальных действий: теоретико-прикладные аспекты.

В статье исследуются проблемы законодательного регулирования правил совершения нотариальных действий в Украине, при этом анализируется как законодательная база, так и существующая судебная практика. Акцентируется внимание на необходимости проведения дальнейших научных поисков в сфере законодательного регулирования правил совершения нотариальных действий в контексте реализации Концепции большой нотариальной реформы, которая предусматривает внедрение электронной формы нотариата (Е-нотариата). Отмечается, что изменения в законодательство о нотариате вносятся не комплексно и согласованно, а непоследовательно и оторвано от действующей нормативной базы. Отмечено, что внедрение Е-нотариата является сложной проблемой, в которой задействованы многочисленные факторы правового, экономического, организационного и технического характера. Разработаны предложения по оптимизации и совершенствованию законодательного регулирования правил совершения нотариальных действий.

Ключевые слова: нотариат, нотариальное действие, нотариальный акт, правила совершения нотариальных действий, пробелы в законодательстве, Е-нотариат.

Nelin O. I. Some issues of legislative control over notarial acts performance: theoretical and applied aspect.

In the article the author studies some issues of legislative control over notarial acts performance in Ukraine, herewith analyzing both the legislative framework and the current judicial practice. The attention is drawn to the need in further scientific research in the sphere of legislative control over notarial acts performance in the context of realizing the Concept of E-Notariat as well as understanding that the lack of proper legislative control encourages violations of rights and interests of both natural persons and legal entities. This imposes great moral and material responsibility on notaries public as the cost of mistake in such legal acts can be measured by multiple lawsuits against them.

The motivation of further reformation of the notary system and notary activities was determined by the necessity of solving a number of theoretical and connected practical

problems, as the notary system, in particular, is involved into the modern scheme of computerized society giving the way to the new generation of classified processes that go far beyond paper as the basic element of notary activities so far. The Internet and other electronic means enable us to perform information exchange, to make contracts and other legal acts more efficiently.

It was emphasized that the lack of clear and well-balanced concept of state legal construction creates additional difficulties for the national notaries public. Taking this into consideration, the conceptual foundation for the development of modern Ukrainian notary system should be the creation of legal, economic, organizational and technical instruments that could ensure introduction of the electronic form of the notary system.

That is why, nowadays, the scholars and practitioners are facing the task of forming the notarial procedure and background for general rules of performing notarial acts that should be applied only in certain logical unity and consequence, so that it would be possible to use them as a special order of notarial acts performance.

The author specifies that with the use of electronic technology in notary activities as well as the growth of the number and quality of notary services a person interested in performance of a notary act is able to contact the notary public in electronic form. Such application should be signed with his/her e-signature.

One more drawback in the current legislation is the lack of preservation of the notary process with technical means and recordation of notarial acts using audio and video recording. The recordation of notarial acts, audio and video recording are induced by the need to fix the circumstances impossible to be stated in the text of the notarial act itself. Herewith, it is worthwhile noting that in case of appeal of a notarial act performed in court these means could appear as evidence in the case.

The author concludes that:

firstly, it is appropriate to improve the procedural order of notarial acts performance by which notaries will be guided and which will administer their activities from the moment of a constituent's application to his/her reception of a notarized and certified act;

secondly, the most recent Law of Ukraine «On notariat» does not take account of the current trends in the theory of notary process as well as fails to meet actual legal relationships in notary practices, that is why some complex amendments to the Law of Ukraine «On notariat» should be proposed. Hence, it is appropriate to regulate the norms of the substantive law with the new version of the Law of Ukraine «On notariat» and the norms of the procedural law — with the notarial-procedural code.

Key words: notariat, notarial event, notarial act, rules of notarial acts performance, legal gaps, E-notariat.